

*Олешко Анна Анатоліївна, доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
Київського національного університету технологій та дизайну*

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ УРБАНІЗАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ В УКРАЇНІ

Динамічна урбанізація як соціально-економічний процес, що характеризується переміщенням сільського населення до міст та зростанням їх площ і частки міського населення, є ключовою тенденцією просторового розвитку ХХІ століття. У 2018 році частка міського населення в світі становила 55 відсотків, а найбільш урбанізованими регіонами стали Північна Америка (82 % міського населення), Латинська Америка та Карибські острови (81 %), Європа (74 %) та Океанія (68 %). Принагідно, що до 2050 року прогнозується зростання частки міського населення в світі до 68 відсотків.

Україна хоча і належить до урбанізованих країн (частка міського населення становить (69%) [2], темпи урбанізації є значно нижчими, ніж у більшості країн світу. Зазначене пов'язано зі стартовими умовами функціонування України як незалежної держави: у 1990 році країна мала один із потужніших промислових потенціалів Європи з часткою міського населення, зайнятого переважно у промисловому секторі, на рівні 67 %. Протягом 1991 – 2018 рр. частка міського населення зросла на 2 %, а у 2015 – 2020 роках за оцінками ООН відбуватимуться процеси деурбанізації (-0,3%) ((табл.), що певним чином пов'язано із втратою Україною частини промислового потенціалу Луганської і Донецької областей, а також переорієнтацією, певною мірою, економічної діяльності на агропромислове виробництво.

Таблиця

Прогноз урбанізації до 2050 року

	Міське населення, млн. осіб				Частка міського населення у загальній кількості населення, %				Середньорічний темп зростання %
	1990	2018	2030	2050	1990	2018	2030	2050	
Світ	2290,2	4219,8	5167,2	6679,7	43	55	60	68	1.9
Країни з високим рівнем доходу	744,35	975,46	1048,88	1138,34	74	81	84	88	0.7

Країни з середнім рівнем доходу	1470,90	3017,64	3756,52	4828,36	37	53	59	68	2.1
Україна	34,356	30,521	29,537	28,634	67	69	72	79	-0.3
Країни з низьким рівнем доходу	73,46	224,13	358,85	709,52	23	32	38	50	4.0

Узагальнено за [1].

Урбанізаційні процеси тісно пов'язані з трьома вимірами сталого розвитку: економічним, соціальним, екологічним. Позитивний ефект урбанізації проявляється в економії на масштабі, продукуванні інновацій та інноваційних технологічних рішень, формуванні високоосвіченого населення, синергії, внаслідок взаємодії бізнесу, фінансів, влади й інфраструктури на території агломерації тощо. До негативних наслідків урбанізації відносимо зростання диференціації міського і сільського населення країни за рівнем життя, зокрема, за доходами та можливістю доступу до якісних послуг (соціальних, освітніх, медичних, адміністративних, цифрових).

За результатами досліджень зарубіжних вчених економічне зростання прямо корелює з темпами урбанізації [3]. У країнах світу урбанізаційні процеси призвели до прискорення економічного зростання, хоча у внутрішньодержавному вимірі розрив в економічному розвитку між функціональними урбаністичними зонами і периферійними регіонами зріс. Отже, територіальна концентрація праці, капіталу, ринків, інтелектуальних, фінансових та інших ресурсів супроводжується зосередженням економічної активності в урбаністичних зонах з одночасним уповільненням економічного зростання у периферійних районах. Тому зростання агломерацій має бути кероване державою в частині забезпечення економічного зростання в усіх регіонах країни із одночасною мінімізацією негативних впливів на навколишнє середовище та соціальний захист населення.

Сучасна державна політика регіонального розвитку високорозвинених країн в частині регулювання процесів урбанізації ґрунтується на концепції поліцентричного розвитку [4]. Поліцентричний розвиток розглядається як спосіб соціально-економічного розвитку певної території (місто, регіон, країна, об'єднання країн), за якого населення та економічна активність концентруються у декількох (двох та більше) близьких за розміром територіально відокремлених та функціонально взаємопов'язаних центрах [5].

Основними пріоритетами для країн Європи щодо національної урбаністичної політики є: 1) забезпечення збалансованої політики національного і регіонального розвитку зі стримуванням (в окремих випадках) процесів зростання великих міст; 2) сприяння сталому міському розвитку; 3) реалізація стратегій міського оновлення; 4) формування міст як рушіїв економічної конкурентоспроможності та продуктивності. Викликами реалізації цих пріоритетів є демографічні перекося, старіння населення та деіндустріалізація [6, с. 38].

В Україні державна регіональна політика в частині управління урбанізаційними процесами має ґрунтуватись на імперативі соціо-еколого-економічної збалансованості, що передбачає забезпечення максимальних темпів економічного зростання за умови збереження та захисту екологічного середовища, соціального захисту і досягнення високих соціальних стандартів [7, с. 118].

Державне управління урбанізаційними процесами в Україні має здійснюватися за такими напрямками:

- розробка довгострокової національної та регіональних стратегій урбаністичного розвитку з урахуванням децентралізації та політики об'єднання територіальних громад;

- застосування стимулюючих правових методів державного регулювання розвитку міст та агломерацій;

- планування міських територій та меж їх зростання, планування розміщення промисловості та індустріальних парків;

- наукове прогнозування урбаністичного розвитку та соціально-економічного розвитку міст з урахуванням загальносвітових тенденцій;

- проведення проактивної структурної політики, що має на меті зростання частки високотехнологічних виробництв з високою доданою вартістю, а також Industry 4.0;

- впровадження концепції Smart-city;

- державне фінансування розвитку інфраструктури, соціальних програм та програм охорони навколишнього середовища в урбаністичних зонах;

- регулювання міграційних потоків та формування продуктивної зайнятості внутрішніх мігрантів до великих міст;

- забезпечення рівномірного доступу міського і сільського населення до освітніх, медичних, адміністративних, цифрових, інформаційних та інших послуг;

- стимулювання ефективного розподілу економічних ресурсів між урбаністичними зонами та периферійними районами.

Реалізація державної урбаністичної політики на засадах поліцентризму дозволить сформувати в регіонах стабільні точки

зростання, що стануть драйверами сталого розвитку національного господарства.

Список використаних джерел та літератури:

1. World Urbanization Prospects 2018: Highlights. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. 2019.
2. Населення. Держстат України. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ds/nas_rik/nas_u/nas_rik_u.html.
3. Henderson, J. V. (2003), "The urbanization process and economic growth: The so-what question", *Journal of Economic Growth*, 8 (1): 47-71.
4. Brezzi M., Veneri P. Assessing Polycentric Urban Systems in the OECD: Country, Regional and Metropolitan Perspectives. *European Planning Studies*. 2015. Vol. 23. PP. 1128-1145.
5. Голвазін О. М. (2015) Поліцентричність територіального розвитку: економічний аспект. *Ефективна економіка*, № 2. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3801>
6. UN-Habitat and OECD (2018), Global State of National Urban Policy, United Nations Human Settlements Programme, Nairobi <http://dx.doi.org/10.1787/9789264290747-en>.
7. Олешко, А., & Трохимець, О. (2018). Пріоритети державного управління регіональною економікою в умовах нестабільності. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*, (2), 113-119. <https://doi.org/10.33244/2617-5932.2.2018.113-119>.

*Андрєєв Сергій Олександрович,
доктор наук з державного управління,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Державного університету телекомунікацій*

**ПРО ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ
ДЛЯ СФЕРИ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ ЗА
СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ»**

Вирішення існуючого в Україні комплексу нагальних проблем у сфері будівництва та архітектури, в тому числі пов'язаних з просторовим плануванням, управлінням містами та будівельними комплексами, на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях потребує кваліфікованої підготовки фахівців, які матимуть не тільки профільну інженерно-технічну освіту, але й також унікальні компетенції у галузі державного управління.